

Tampereen Teiskon Nuutilanlahden ranta- ja vesilinnusto 2012 sekä alueen viitasammakot ja konnanulpukkaesiintymä

Kesäkuun alussa Nuutilanlahden luoteisosassa on avovettä, mutta heinäkuussa vesialueet ovat täysin vesikasvillisuuden peittämää. Kuva © Pekka Rintamäki.

Tampereen kaupunki/Ympäristönsuojelu, kaupunkiympäristön kehittäminen

Pirkanmaan lintutieteellinen yhdistys/Pekka Rintamäki

Johdanto ja menetelmät

Tampereen Teiskossa sijaitsevalla Nuutilanlahdella (ks. karttaliite, käyttö lupa nro 2012436) linnustolaskentoja on tehty vuosina 1974, 1983, 1988, 1989, 1990 ja 2012. Nuutilanlahti on Velaatanjärven eristynyt, pitkänomainen lahti, jonka erottaa ”emäjärvestä” Ruovedelle johtava tie ja lahden ylittävä silta. Nuutilanlahden pinta-ala on n. 34 ha, Lahden ranta-alueet ovat erilaista luhtaa ja puusto lehtipuuvältaista. Vesikasvillisuus (järviruoko, osmankäämi, sarat ja erilaiset upos- ja kelluslehtiset) on vallitsevinta lahden luoteispuolella, jonne ei käytännössä pääse veneellä enää heinäkuussa. Luoteispuolen osassa lahtea on keväälläkin tiivis lähes suomalainen alue, missä pesii mm. kurki.

Laskennat tehtiin pistelaskentana suotuisalla säällä 9.5., 17.5., 24.-25.5., 30.5. ja 15.7. Lahtea kierrettiin veneellä ja rannalta (erityisesti luoteispuolen 1974 valmistuneelta lintutornilta). Laskentojen lisäksi aineiston täydennystä saatiin BirdLife Suomen Tiira-havaintojärjestelmästä. Taulukoissa on esitetty kaikkien laskentavuosien tulokset.

Tuoreessa Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelmassa Nuutilanlahti on mukana ja maakuntakaavassa se on merkitty suojelumerkinnällä.

Tulokset ja lajikohtainen tarkastelu

Laulujoutsen Laskentavuosien perusteella laji pesi ensi kerran Nuutilanlahdella 2012 (ks. kartta) tuottaen 6 poikasta. Tiira havaintojärjestelmästä löytyi aikaisempiakin havaintoja pesinnästä (2011 7 poikasta, 2007 5 poikasta ja 2006 6 poikasta). Laulujoutsen lieneekin vakiintunut järvelle pesimälajiksi viimeistään 2000-luvulla. Pesivien lintujen lisäksi Nuutilanlahden - Velaatanjärven välillä havaittiin vuonna 2012 useita (n. 5) pesimättömiä joutsenia.

Sinisorsa Kanta säilynyt laskentavuosien 1974-2012 tasaisen suuruisena.

Jouhisorsa Jouhisorsa on nykyisin luokiteltu vaarantuneeksi (VU) ja sitä pesiikin enää vain joillakin Pirkanmaan pohjoisimpien kuntien järvilla. Nuutilanlahden 1-2 kahden parin kanta on parin kymmenen vuoden aikana hävinnyt, joskin vuodelta 2006 (20.5.) on vielä havainto koiraasta, joka voi viitata pesintään.

Lapasorsa Myös lapasorsan kanta on ollut Nuutilanlahdella niukka, 0-2 paria. Vuonna 2012 lajia havaittiin vain muuttoaikana. Edellisin pesintään viittaavaa havainto on tehty 7.6.2006.

Haapana .Haapanalla on ollut vakaa kanta Nuutilanlahdella, mutta 22 vuoden aikana parimäärä on vähentynyt neljästä parista yhteen pariin.

Tavi Myös tavin kanta Nuutilanlahdella on enää kaksi paria.

Heinätavi Uhanalaisuusluokitus vaarantunut (VU). Nuutilanlahdella on aikaisemmissa laskennoissa tulkittu yhdestä kahteen pesivää heinätaviparia. Vuonna 2012 lajia ei havaittu muuttoaikanaan. Viimeksi laji on havaittu Nuutilanlahdella 29.4.2006 ja 7.5.2011. Molemmat havainnot ovat muutonaikaisia.

Punasotka Lajin katsotaan uhanalaistuneen Suomessa, sillä se on vuoden 2010 luokituksen perusteella arvioitu vaarantuneeksi (VU). Kuten muuallakin Pirkanmaalla ja Etelä-Suomessa punasotkien parimäärät ovat niukentuneet. Nuutilanlahdella oli 2012 enää yksi pari, kun vuonna 1990 pareja oli vielä seitsemän.

Tukkasotka Myös tukkasotkan uhanalaisuus on luokiteltu vaarantuneeksi (VU) ja siten katsotaan taantuneen Suomessa. Tukkasotkapareja oli Nuutilanlahdella 1983 12 paria kun vuonna 2012 ei enää yhtään. Laji on hävinnyt monilta Pirkanmaan ns. lintujärviltä.

Telkkä Nuutilanlahden telkkäkanta on säilynyt kohtalaisen vakaana.

Mustakurkku-uikku Mustakurkku-uikku on luokiteltu vaarantuneeksi (VU). Laji on havaittu laskennoissa pesiväksi tulkittuna vuosina 1974 ja 1983, mutta ei enää sen jälkeen. Vuosilta 2006-2012 ei ole yhtään muutonaikaistakaan havaintoa.

Silkkiuikku Pesi lahdella vielä 1990 kolmen parin voimin, mutta 2012 ei enää yhtään paria.

Härkälintu Härkälintu on selvästi runsastunut Pirkanmaalla. ja laji on vakiintunut Nuutilanlahden pesimälajiksi viimeistään 2000-luvulla. Härkälintu saattaa syrjäyttää silkkiuikun samalla pesimäalueella, vaikka siitä ei ole tiedossa suoranaisia havaintoja.

Kaulushaikara Kaulushaikara on runsastunut Pirkanmaalla. Vuonna 1990 ja ennen sitä kaulushaikaraa ei vielä havaittu, mutta ainakin vuodesta 2006 lähtien se on havaittu Nuutilanlahdella vuosittain.

Ruskosuohaukka Laskennoissa pesiväksi tulkittiin ensimmäisen kerran 1988. Laji on sen jälkeen vakiintunut alueelle. Varmistettuja pesintöjä ei ole tiedossa, mutta joka tapauksessa lahti on tärkeä saalistusalue ruskosuohaukoille.

Luhtakana Laskennoissa tavattu vuonna 1989 soidintava koiras. Viimeksi laji on havaittu lahdella vuonna 2006. Luhtakana esiintyy Nuutilanlahdella siten säännöllisen epäsäännöllisesti.

Luhtahuitti Kuten luhtakana, mutta on jonkin verran säännöllisempi. Vuonna 2012 lajia ei havaittu, mutta vuosina 2006-2011 kahtena vuonna (2006 ja 2011). Luhtahuitti on silmälläpidettävä (NT) laji.

Nokikana Nokikanan kanta on Nuutilanlahdella säilynyt vakaana. Yleisesti lajin katsotaan vähentyneen Pirkanmaalla, mutta toisaalta samallakin vesialueella parimäärien vuosivaihtelut voivat olla huomattavia.

Nokikanaemo poikasensa kanssa. Kuva © Harri Laurila.

Kurki Pirkanmaan lintulajeista kurki on ollut yksi menestyjistä. Vielä vuonna 1990 ja ennen sitä kurkea ei lahdella pesinyt, mutta 2000-luvulla vakiintunut. Kurki pesii lahden luoteispäässä erikoisella luhta-alueella (ks. liitekartta).

Liro Pirkanmaalla niukentunut liro on ollut Nuutilanlahdella vain satunnainen pesimälaji. Vuonna 2012 lajia havaittiin vain muuttoaikana.

Metsäviklo Yksi pari tulkittiin 2012 hyödyntävän lahtea ruokailualueena. Metsäviklohan on nimensä mukaisesti metsälaji ja pesii mm. vanhoissa rastaan pesissä.

Rantasipi Vuosittain pesinyt 0-2 paria. Osa havainnoista voi koskea Velaattajärvellä pesiviä yksilöitä.

Taivaanvuohi Säännöllinen pesimälaji.

Naurulokki Viimeisimmän (2010) uhanalaisuusluokituksen perusteella naurulokki on silmälläpidettävä (NT) laji. Parhaimmillaan (1983) naurulokkeja on arvioitu pesivän 120 paria. Vuonna 2012 havaittiin 1-2 paria, jotka eivät pesineet. Nuutilanlahden luoteisosa näyttäisi olevan ihanteellinen naurulokkikolonialle, mutta jostain syystä naurulokki ei ole alueelle vakiintunut.

Kalalokki Yhdestä kolmeen pariin laskennoissa.

Pikkulokki Ei pesi lahdella, mutta muuttoaikana tavataan säännöllisesti.

Kalatiira Yhdestä kolmeen pesivää paria tulkittu laskennoissa. Osa havainnoista voi koskea Velaattajärveltä lahdelle kalastamaan saapuneita tiiroja.

Niittykirvinen Lajista ei ole tiedossa pesintään viittaavia havaintoja, mutta otettu mukaan selvitykseen, koska lahden luoteisosa olisi sopivaa pesimäympäristöä. Silmälläpidettäväksi (NT) luokiteltu laji.

Keltavästäräkki Kuten niittykirvinen. Vaarantuneeksi (VU) luokiteltu laji.

Satakieli Tavataan järveä reunustavissa metsissä epäsäännöllisesti.

Ruokokerttunen Nuutilanlahden vesialueen runsain varpuslintu. Kanta säilynyt 1974-2012 vakaana.

Rytikerttunen Tavataan epäsäännöllisesti lahdella.

Viitakerttunen Laji ei ole riippuvainen lahdesta, mutta vuonna 2012 laulava koiras luoteispuolella pellon reunassa.

Pajusirkku Lahden toiseksi yleisin pesivä varpuslintu. Kannassa on ollut 1974-2012 laskennoissa vuosivaihteluja, mutta kanta on vakaa.

Pajusirkku on Nuutilanlahden toiseksi yleisin varpuslintulaji. Kuvassa koiras. Kuva © Harri Laurila.

Nuutilanlahden muutonaikainen merkitys

Tiira havaintojärjestelmään vuosina 2006-2012 ilmoitettujen havaintojen perusteella Nuutilanlahdella ei ole erityistä merkitystä muuttavien lintulajien levähdyspaikkana.

Osaltaan tähän vaikuttaa se, että lahden melko syrjäisen sijainnin takia siellä havainnoidaan suhteellisen vähän.

Viitasammakko

Lajia esiintyy Ruoveden tien länsipuolella ja soidintavat koiraat kuuluvat tielle saakka.

Esiintymispaikat on merkitty karttaliitteeseen. Tyypillisesti viitasammakkoa esiintyi kohdilla, missä kasvaa osmankäämiä. Esiintymä käsittää vähintään 15 soidintavaa koirasta.

Veneilytakseerausessa lajia ei muualta osaa lahtea havaittu, mutta lahden vaikeakulkuisuuden takia viitasammakkoa voi esiintyä muuallakin kuin havaituilla paikoilla.

Konnanulpukka

Alueellisesti uhanalaista konnanulpukkaa esiintyy Tampereella vain Nuutilanlahdella, mistä se löytyi vuonna 1990. Vuoden 2012 etsinnöissä lajia ei löydetty alkuperäiseltä löytöpaikalta. Laji on kuitenkin säilynyt alueella, sillä 2012 sitä löydettiin Velaatanjärveltä läheltä Nuutilanlahden yli johtavaa siltaa. Esiintymä oli elinvoimainen. Laji on Pirkanmaallakin varsin harvinainen. Ongelmana on sen risteytyminen tavallisen ulpukan kanssa ja risteymät voivat olla hankalia erottaa konnanulpukasta. Alueella tavattiin myös ilmeistä risteymää.

Tiivistelmä ja uhkatekijät

Kuten muuallakin Pirkanmaalla ja Etelä-Suomessa myös Nuutilanlahdella pesineessä vesilintukannassa on tapahtunut muutoksia. Parimäärät ovat vähentyneet (paitsi telkkä sinisorsa ja nokikana) ja hävinneitä lajeja ovat lapasorsa, jouhisorsa ja heinätavi. Uusina vakiintuneina lajeina ovat tulleet laulujoutsen, kaulushaikara ja kurki. Nuutilanlahti on kuitenkin edelleen Tampereen lidesjärven ohella paras Tampereen kaupungin ns. lintujärvi ja vaikka nykyisellään lahtea ei suoranaisesti vaikuta uhkaavan mikään, se on hyvä olla mukana luonnonsuojeluohjelmassa.

Suosittelava hoitotoimi on lahden luoteisosan laikuittainen ruoppaus tukahduttavasta vesikasvillisuudesta. Tällainen toimenpide saattaisi houkutella mm. sotkia pesimään lahdella. Useimmat sorsalintumme pesivät lähellä vesirajaa. Verrattuna esimerkiksi

vuoden 1990 tilanteeseen karjanhoito on lopetettu ja rantametsiä on metsitetty. Toisin sanoa sorsalinnuille pesinnälle suotuisat ranta-alueet ovat vähenneet.

Minkin ja supikoiran esiintymisestä ei ole tietoa Nuutilanlahdelta. Kumpaakin lajia on esiintynyt varmuudella vielä 2000-luvulla n. 1-2 km:n etäisyydellä lahdesta, joten on mahdollista, että niitä esiintyy Nuutilanlahdellakin. Kumpikin laji kiertelee rantaviivaa ja pystyvät ilmeisen tehokkaasti löytämään niin sorsalintujen kuin myös naurulokkien pesät. Hoitotoimenpiteenä voisi siten ajatella myös minkin ja supikoiran pyyntiä, mikäli niitä lahdella esiintyy.

Taulukko. Nuutilanlahdella tai sen vaikutuspiirissä pesiviksi tulkittujen lintulajien parimäärät laskentavuosina 1974-2012. Huomioita –sarake koskee vuotta 2012.

LAJI	1974	1983	1988	1989	1990	2012	Huomioita
Laulujoutsen	0	0	0	0	0	1	6 poikasta
Sinisorsa	4	8	6	8	8	6	
Jouhisorsa	0	2	1-2	1	1	0	
Lapasorsa	0	2	1	1	2	0	
Haapana	3	5	7	4	4	1	
Tavi	5	20	20	15	20	2	
Heinätavi	1	1	1	1	2	0	
Punasotka	2-3	6	8	8	7	1	
Tukkasotka	2	12	10	3	3	0	
Telkkä	1	2-4	7	4	4	3	
Mustakurkku-uikku	1	1	0	0	0	0	
Silkkiuikku	1	2	3	4	3	0	
Härkälintu	1	0	0	0	0	1	
Kaulushaikara	0	0	0	0	0	1	
Ruskosuohaukka	0	0	1	0	1	1	mahd. pesivä
Luhtakana	0	0	0	1	0	0	
Luhtahuitti	1	1	1	0	0	0	
Nokikana	3-4	15	5	5	7	8	
Kurki	0	0	0	0	0	1	
Liro	0	0	0	0	1	0	
Metsäviklo	0	0	0	0	0	1	
Rantasipi	0	0	2	1	1	1	
Taivaanvuohi	+	+	8	5	5	4	
Naurulokki	20	120	2	32	30	0	
Kalalokki	0	1	3	2	1	1	mahd. pesivä
Pikkulokki	0	0	0	0	0	0	
Kalatiira	0	3	2	2	1	1	mahd. pesivä
Niittykirvinen	0	0	0	0	0	0	
Keltävästäräkki	0	0	0	0	0	0	
Satakieli	0	0	1	0	0	0	
Ruokokerttunen	8	27	20	23	20	30	
Rytikerttunen	0	0	0	0	1	0	
Viitakerttunen	0	0	0	0	0	1	
Pajusirkku	10	25	13	16	10	16	
VESILINTULAJEJA	11	12	11	11	11	8	
VESILINTUPAREJA	24-26	76-78	69-70	54	61	15	

Liitekartta (käyttölupa nro 2012436)

